

Notat

Fra La Naturen Leve (LNL)

Til NVE

Dato 7. oktober 2014

LNL ber om endringer i konsesjonsreglene for vindkraft forsåvidt gjelder grunneieravtaler, tilbakeføring og støy

Som underlag for møtet mellom LNL og NVE 14. oktober vil LNL i det følgende begrunne hvorfor det snarest er nødvendig å revidere konsesjonsvilkårene på disse tre områder:

1. Grunneieravtaler. 2. Tilbakeføring av vindindustrianlegg til før-tilstand. 3. Støykravene.

Dette notat erstatter vedlegget i LNLs e-post til NVE av 25. juni i år vedrørende grunneieravtaler.

1. OM UTBYGGERE, GRUNNEIERAVTALER OG HEMMELIGHOLD. FORSLAG TIL ENDREDE KONSESJONSREGLER

La Naturen Leve ser med stor bekymring på at stadig større deler av norsk, fri natur blir forvandlet til vindindustrianlegg. Et viktig element i utbyggingen er de leieavtaler som på et tidlig tidspunkt i prosessen inngås mellom utbygger og grunneierne i det aktuelle planområdet.

De inngås etter initiativ og ikke sjelden etter press fra utbygger, som ønsker å ha leieavtalene på plass før kontakt tas med berørt(e) kommune(r) om planene - og lenge før KU'er, konsesjonsbehandling og NVEs "folkemøter". Dermed kan grunneieravtalene presenteres som et "fait accompli" og planene fremstilles som om de har bred støtte i lokalmiljøet. Det blir dermed langt lettere å "selge" prosjektet til lokalpolitikere, folk flest og lokale medier. På dette stadium er kunnskapsnivået lavt, utbygger får stå uimotsagt med sine presentasjoner for grunneierne og det er ikke duket for seriøse motforestillinger.

Det fører til at når grunneierne og andre får øynene opp for hva anlegget i virkeligheten vil medføre av naturingrep, veganlegg og tekniske installasjoner og ikke minst lokal motstand, er det for sent. Utbygger nekter dem som angrer, å gå tilbake på avtalen. Vi har en rekke eksempler på dette (bl. a. Hedmark, på Sørlandet og i Nordland, nå senest i Helligvær). Også NVE er godt kjent med slike situasjoner.

Det er dessuten slik at enkelte utbyggere lover grunneiere en svært god kompensasjon for leie av grunnen, mens andre er mer nøkterne i sine løfter om ulike former for vederlag. Utbyggerne legger også opp til forskjellsbehandling mellom de grunneiere som signerer med en

gang (signaturbonus) og de som av ulike grunner ønsker å vente. Alt dette medfører en overbudspolitikk og forskjellsbehandling som er uetisk og særdeles uheldig.

På de NVE-ledede folkemøtene i forbindelse med konsesjonsbehandlingen, er løpet kjørt. På disse møtene får utbyggerinteressene fremstille sin sak på lekreste måte. Den tiden NVE avsetter til spørsmål/kommentarer er begrenset. Rammene er trange for motforestillinger fra dem som i tide blir oppmerksomme på en en-spaltet kunngjøring i lokalavisen og som skjønner alvoret. Når det så går opp for grunneierne, lokalsamfunnet og politikerne at anlegget og de tekniske installasjoner vil forvandle kommunens naturperler til et industriområde, utløser det frustrasjon og maktesløshet. For sent.

La Naturen Leve ber NVE om snarest å endre saksbehandlingsreglene for dette tidlige stadium av prosessen. Endringene må omfatte to forhold:

1. Selve saksbehandlingen

- Før utbygger har anledning til å kontakte grunneierne, må det via kunngjøring i lokale medier gjøres offentlig kjent at man ønsker å etablere et vindkraftverk i distriktet.
- Når utbygger deretter ønsker å ta kontakt med grunneierne, skal dette skje i full åpenhet og møtene annonseres i lokale medier. Det må ikke være tillatt å holde separate møter med hver enkelt grunneier, men felles møte for alle grunneiere og med mulighet for åpen debatt og spørsmål. Det må gis en grundig orientering om hva anlegget vil innebære av naturinngrep etc.
- Grunneiere må kunne stille med rådgivere under møtet - og de skal ikke avkreves svar eller signatur før etter minst en ukes betenkningstid.
- Utbygger er forpliktet til å dekke grunneierens utgifter til juridisk/faglig bistand (slik situasjonen stort sett er i vannkraftsaker).

2. Det økonomiske vederlaget

- Dagens grunneieravtaler varierer fra utbygger til utbygger. Dessuten har interessegrupper som Norwea og Bondelaget sine egne maler for utforming og innhold. Det er påkrevet at konsesjonsmyndighetene snarest mulig innfører krav om en standardisert kontrakt. Kontrakten må fastslå de prinsipper som skal gjelde for fastsetting av økonomisk vederlag. Den må videre sikre at viktige kontraktsklausuler er like for alle prosjekter, uansett hvem som er utbygger.

Det må dessuten åpnes for en mulighet til å reforhandle avtalen dersom prosjektet viser seg å avvike fra de opprinnelige planene (f. eks. naturinngrep/veier, planområdets utstrekning, turbinenes antall eller størrelse etc.)

På denne måten vil OED/NVEs ønske om at de bare beste prosjektene skal gis konsesjon, bli vesentlig lettere å håndtere. Lokale protester og etterfølgende grunneierklager vil bli færre og hele den lokale prosessen blir sunnere og mer transparent. Dermed kan både utbyggerne og samfunnet spare tid og penger og dagens hemmelighetskremmeri blir en saga blott. Det er vel

ikke for ingenting at Energilovforskriftens §2 – 2 Tildeling av konsesjon, lyder: ”Tildeling av konsesjoner etter energiloven skal skje på grunnlag av objektive, transparente og ikke-diskriminerende kriterier” .

2. OM SIKKERHETSSTILLELSE FOR SKADER FORÅRSAKET AV VINDINDUSTRIANLEGG OG FOR OPPRYDDING VED NEDLEGGELSE. NY SVENSK RETTSPRAKSIS MÅ FÅ BETYDNING I NORGE

Kort om norske forhold:

Det heter i alle NVEs konsesjoner at

”Ved nedleggelse skal konsesjonæren fjerne anlegget og tilbakeføre området til sin naturlige tilstand så langt dette er mulig, jf. energilovskriften § 3-4d.

Konsesjonær skal innen utgangen av det 12. driftsåret for anlegget oversende NVE et konkret forslag til garantistillelse som sikrer kostnadsdekning for fjerning av vindturbinene og tilbakeføring av området ved utløp av driftsperioden, jf. energilovforskriftens § 3-4 d...”

Dette forutsetter at tiltakshavers økonomi er slik fjerning/tilbakeføring er økonomisk mulig. Det har vi i dag ingen garanti for før etter 12 års drift. Hva hvis konkurs inntreffer før 12 år er gått? Og hvordan kan man være så sikker på at selskapet er i stand til å stille tilfredsstillende sikkerhet, evt. at banken er villig til å stille bankgaranti, etter 12 år? LNL anser dette for høyst tvilsomt med de regnskaper tiltakshaverne offentliggjør.

Ny svensk dom:

I august 2014 falt en viktig dom i Sverige som aktualiserer en snarlig debatt om det norske systemet. Lenke:

<http://www.markochmiljooverdomstolen.se/Domstolar/markochmiljooverdomstolen/Avg%C3>

Vi gjengir noen hovedpunkter her:

Først fra underinstansen VÄNERSBORGS TINGSRÄTT DOM M 2428-13, 10. februar 2013

Underinstansen vurderte spørsmålet om fra hvilket tidspunkt tiltakshaver skal stille sikkerhet. Det heter i dommen på dette punkt:

Villkor 13

Enligt 16 kap. 3 § miljöbalken får tillstånd till verksamhet enligt balken såsom vindkraftspark för sin giltighet göras beroende av om verksamhetsutövaren ställer en ekonomisk säkerhet för kostnader för avhjälpande av miljöskada eller de andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda.

För att kunna godtas måste en säkerhet vara av den arten att den säkert finns att tillgå vid den tidpunkt den kan behövas. *Mark- och miljödomstolen instämmer i de skäl MPD har angett i sitt beslut och anser således att det är lämpligt att säkerheten ställs i sin helhet redan innan vindkraftverken uppförs* (LNLs utheving).

Tiltakshaver påanket dommen bl. a. på dette punkt og anførte:

Vad gäller villkor 13 har bolaget yrkat att säkerhet för efterbehandling och andra återställningsåtgärder om 500 000 kr per vindkraftverk får byggas upp under en tjugoårsperiod.

Til dette sier ankedomstolen (som i slike saker dømmer i siste instans):

SVEA HOVRÄTT, Mark- och miljööverdomstolen, 060201 DOM 2014-08-27
Stockholm

Ekonomisk säkerhet (villkor 13)

När det gäller frågan om ekonomisk säkerhet delar Mark- och miljööverdomstolen underinstansernas bedömning att *det inte är tillräckligt att säkerhet ställs efter hand. Bolagets överklagande i denna del ska därför ogillas.* (LNLs utheving)

Kortfattet LNL-vurdering

Det er åpenbart at denne dommen må få konsekvenser for innholdet i de norske konsesjonene. Det er etablert et felles sertifikatmarked i de to land. Et så viktig element som tidspunktet for sikkerhetsstillelse kan ikke håndteres forskjellig. Både økonomiske og konkurransemessige hensyn tilsier like regler. Når nå regjeringen vil innføre gunstigere avskrivningsregler for norske utbyggere for å komme på linje med Sverige, må tilsvarende gjelde for utbyggenes sikkerhetsstillelse i de to land.

Når vi ser den elendige økonomien som eksisterer i norske vindindustrilegg (og forsåvidt også i svenske), vil det være naivt å tro at det kan stilles tilfredsstillende sikkerhet etter 12 år - for ikke å snakke om bankgaranti. Dermed vil vertskommunene og lokalsamfunnene bli sittende igjen med regningen. Det var vel verken NVEs eller politikernes hensikt?

Konsesjonsvilkårene må endres snarest mulig. Det må i nye konsesjoner stilles krav om at

1. utbyggere av norsk vindkraft skal stille sikkerhet for et beløp som fastsettes ved uavhengig skjønn, der faktorer som turbinenes størrelse og type, planområdets areal, terrengets beskaffenhet, terrenngrepenes omfang (herunder veianlegg og skjæringer), beliggenhet i forhold til bebyggelse etc. teller med. Minimumsbeløpet skal være 1 mill. NOK pr. turbin for ethvert anlegg, stigende i henhold til den risikoøkning de nevnte faktorer innebærer. Sikkerheten skal stilles i form av en bankgaranti eller sperret bankkonto før anlegget påbegynnes. Manglende sikkerhetsstillelse medfører at konsesjonen trekkes tilbake.
2. Sikkerheten skal dekke det erstatningsansvar utbygger måtte komme i overfor tredjemann under anleggets drift. Den skal videre dekke utgifter til nedmontering, opprydding og tilbakestillelse til før- tilstand når anlegget stenges (uansett grunn) eller konsesjonsperioden utløper. Det må i konsesjonen bestemmes hva denne plikten nærmere består i, slik at det ikke er noen tvil om oppryddingens omfang (nedmontering

og bortkjøring av selve turbinen, fjerning eller nedhøvling og tildekking av fundamenter, fjerning av linjer og master som ikke er nødvendig for annen kraftleveranse, tildekking av veier og gjenfylling av skjæringer etc).

3. OM STØY OG STØYGRENSER

LNL er klar over at NVE ikke fastsetter støygrenser. Vi vil om kort tid iverksette en prosess for å initiere endringer i gjeldende støykrav for vindindustribygg.

Likevel ville vi gjerne ha en dialog med NVE for kort å redegjøre for våre utgangspunkter og for å lytte til de erfaringer NVE har med støy og støybelastninger og de synspunkter man har på behovet for en evt. revisjon. NVE har egne medarbeidere med støy som spesialfelt og vi ville sette pris på å møte dem.

Vi nevner at den ovenfor siterte dom også behandler støyproblematikken (s. 2):

3. Villkor 3 ska ha följande lydelse.

Den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid bostäder får på grund av vindkraftsanläggningen inte överstiga 40 dBA. Den ekvivalenta ljudnivån ska kontrolleras vid en förstagångsbesiktning genom närfältsmätningar och beräkningar. Denna kontroll ska genomföras inom sex månader från det att vindkraftsanläggningen tagits i drift.

Siden Sverige bruker en annen støyindikator enn Norge er Sveriges 40 dB(A) støygrense tilsvarende Norges (45 dB(A)). Vi vil imidlertid fremheve dommens strenge ordlyd som krever at disse grensene overholdes. Dette står i kontrast til myndighetenes praksis i Norge hvor man ofte har gitt konsesjon til vindkraftverk hvor enkelte boliger og fritidseiendommer ligger innenfor 45 dB(A) sonen og enda oftere helt i kanten av sonen.

Videre ser vi at man flere og flere steder rundt om i verden går bort fra det å sette støygrenser i desibel for vindkraftverk. I stedet har man etablert minimumsavstander for vindkraftverk, avhengig av størrelsen på turbinene. Dette er et tiltak som hovedsakelig er drevet frem i erkjennelsen av at støynivå fra vindkraftverk er nesten umulig å forutsi ved modellering, på grunn av lokale variasjoner i vindforhold, topografi og markfaktor. Mangler i modelleringsverktøyene er også et problem her.

Norske vindturbiner er i dag i snitt nesten tre ganger så store (2.3 MW) som gjennomsnittet i de fleste europeiske land (0.8 MW på land i Danmark). Både i Norge og Sverige planlegges/bygges det nå langt større turbiner enn dette. Som en tommelfingerregel kan man regne med at kildestøyen fra en vindturbin øker med ca. 3 dB for hver MW størrelsen øker. Det utgjør en svært stor økning i støyen, fordi 3 dB innebærer en dobling av utsendt lydenergi.

La Naturen Leve vil i den videre prosess bl. a. stille følgende krav til forskriftsgivende myndighet:

- Det må straks iverksettes utarbeidelse av nye støyregler som innebærer minsteavstander mellom bebyggelse og norske vindkraftverk. Dette arbeidet må omfatte en full gjennomgang av de metoder som brukes for å vurdere støybelastninger fra vindkraftverk.
- Det må bli slutt på praksisen med å gi konsesjon til omsøkte vindkraftverk hvor boliger og fritidsboliger blir liggende innenfor 45 dB(A) Lden grensen.
- Vi ser altfor mange eksempler på at utbygger i konsesjonssøknaden fremlegger en støymodellering som er utført for en betydelig mindre installert effekt enn det man søker om. Vi ser også at modellering utføres med vindturbiner av mindre størrelse, eller mer støysvake, enn dem som forventes installert. Det må bli et krav i forbindelse med konsesjonssøknader at utbygger må modellere et scenario som tilsvarer den største omsøkte effekten ved et vindkraftverk – og med de turbiner som faktisk skal bygges.
- Det må stilles klare krav til kvaliteten på de produktene som leveres i forbindelse med en støyvurdering. Enkelte støyvurderinger er nesten verdiløse. Eksempelvis forkommer kart uten skala (Hybridtech - Skvenehei) og kart hvor 45 dB(A) konturen er nesten usynlig (Havgul – Tonstad). I enkelte søknader figurerer kart som med respekt å melde ser ut til å være laget hjemme på kjøkkenbenken (Norsk Vind Energi – Høgjæren).
- Det må ved hjelp av en uavhengig instans gjennomføres kvalitetskontroll av støyvurderinger utført på ikke påbegynte, men konsesjonsgitte anlegg og for omsøkte vindkraftverk som avventer konsesjonsbehandling.
- Uavhengige spesialister må utføre kontrollmålinger av støyen på etablerte vindkraftverk.